

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ

Σαλαμίς, 20 Σεπτ. 2014 (Π.Έ.)

Αγαπητή κ. Ελένη,

ή χάρις του Θεού να σᾶς σκεπάζει ἑσᾶς προσωπικά καθώς καί τήν οἰκογένειά σας!

Ἄρρηστα νά ἀπαντήσω στήν ἐπιστολή σας καί ζητῶ συγγνώμη γι' αὐτό ἀλλά καθώς καταλαβαίνετε οἱ προετοιμασίες διά τήν πανήγυριν τῆς Μονῆς μας καί λοιπές ὑποχρεώσεις δέν μου ἐπέτρεψαν νά ἀνταποκριθῶ νωρίτερον.

Διά τῆς παρουσίας μου σᾶς ἀποστέλλω τίς ἐντυπώσεις καί παρατηρήσεις μου ἀπό τό βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάν. Καρμίρη «**Η ΕΙΣ ΑΔΟΥ ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΕΞ ΑΠΟΨΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ**» (Ἀθήναι 1939), παρακαλῶ δέ ὑμᾶς ὅπως πληροφορησέτε καί τούς λοιπούς ἐνδιαφερομένους.

Τό ἔργον τοῦ καθηγητοῦ Ἰ. Καρμίρη εἶναι ὄντως ἕνα πολύ καλό σύγγραμμα στό ὁποῖον (ἂν καί συνοπτικό ὅσον ἀφορᾷ τό ἐξεταζόμενο θέμα) ὁ συγγραφέας ἐξέθεσε λεπτομερῶς καί μέ πλούσια βιβλιογραφία γεγονός πού τό κάνει πολύ κατατοπιστικό.

Σχετικά μέ τήν ἐρώτησιν σας ἂν ἀναφέρεται ἡ συναινέσις ὁ συγγραφέας στό θέμα «*τῆς ἐν τῷ Ἄδι μετανοίας τῶν μή Ὀρθοδόξων*» ἔχω νά σᾶς σημειώσω τά ἑξῆς:

Πράγματι, ἀναφέρεται -ἀκροθιγῶς θά ἔλεγα- στό θέμα αὐτό καί τοῦτο προκειμένου -καθώς διέκρινα- νά καταστήσει πληρέστερη ἀπό πλευρᾶς στοιχείων τήν συγγραφή του. Παρ' ὅλα αὐτά εἶναι ἐμφανέστατη ἡ μή ἀποδοχή αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως ἐκ μέρους του, κάνοντας μάλιστα καί σχετική ὑπόδειξιν στούς ἀναγνώστες νά μήν ἀποδεχόμεθα τοιαῦτες γνώμες. Συγκεκριμένα, θά ἀναφερθῶ σέ ὀρισμένα σημεία ὥστε νά γίνω σαφέστερος.

1. Ἡ πρώτη μνεία στό θέμα αὐτό γίνεται εἰς τήν 31^η σελίδα, ὅπου ἐπεξηγεῖ ὁ συγγραφεύς, χρονικῶς, τήν δογματικήν ἀνάπτυξιν τοῦ μή εἰσέτι κατά τήν περίοδον τοῦ 2^{ου} αἰῶνος συγκροτηθέντος δόγματος τῆς εἰς Ἄδου κάθοδος τοῦ Κυρίου. Ἀναφερόμενος εἰς τήν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγ. Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι στό ἔργον του «*Στρωματεῖς*» γράφει: «*Πρῶτος (Ὁ Ἁγ. Κλήμης) ἀνέπτυξε τήν ἀνωτέρω διδασκαλίαν.....εἰς τήν οἰκονομίαν τῆς Καθόδου τοῦ Κυρίου εἰς τόν Ἄδι καί τό ἐν αὐτῷ κήρυγμα.....ὅπερ ἐσυνέχισαν, κατά τόν Κλήμεντα, οἱ Ἀπόστολοι*». Ἡ διασάφισις «*...κατά τόν Κλήμεντα...*» ὑπό τοῦ συγγραφέως δηλεῖ, ὅτι ἡ θεωρία αὐτή ἀποτελεῖ ἰδιάζουσα θέσις τοῦ Ἱεράρχου καί ὄχι γενικότερα τῆς Ἐκκλησίας, ἀκόμη καί τήν περίοδον ἐκεῖνην.

2. Σαφή θέσι λαμβάνει ὁ καθηγητής Ἰ. Καρμίρης ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ στήν ὑποσημείωσιν τῆς 48^{ης} σελίδος γράφων: «*Δέν παραλείπομεν νά σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι Πατέρες τινές καί διδάσκαλοι ὁμιλοῦσι περί καταβάσεως εἰς τόν Ἄδι καί τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου, τῶν Προφητῶν καί τῶν Ἀποστόλων πρός προπαρασκευήν ἢ συνέχισιν τοῦ ἐν αὐτῷ ἔργου τοῦ Χριστοῦ μεταξύ τῶν νεκρῶν. Οὕτως οἱ Ἑρμᾶς, Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς, Ὠριγένης.....καί ἄλλοι. Οἱ δέ Ἀνδρέας Κρήτης, Ἰωάννης Ζωναρᾶς καί Δαμασκηνός Στουδίτης ἐγκωμιάζουσι καί τήν Θεοτόκον ὡς καταβάσαν εἰς τόν Ἄδι.....Ἀλλά πάντα ταῦτα δέν θέλουσιν ἀπασχολήσει ἡμᾶς ἰδιαιτέρως, διότι ἔχομεν τήν γνώμιν ὅτι πρόκειται μᾶλλον περί ἀναλογιῶν ἐκ τοῦ ἐπιγείου ἔργου τῶν ἀνωτέρω ἱερῶν προσώπων καί περί εὐσεβῶν μὲν, πλήν οὐδαμοῦ τῆς ἀγίας Γραφῆς δυναμένων νά στηριχθῶσι σκέψεων καί παραστάσεων, καί κατά συνέπειαν δέν δύνανται ν' ἀνήκωσιν εἰς τήν οὐσίαν τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος τῆς Καθόδου τοῦ Χριστοῦ εἰς τόν Ἄδι*».

3. Ὅφειλομεν νά προσέξωμεν καί τήν ἀξιοσημείωτον ἀναφοράν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ στό 3^ο κεφάλαιον τοῦ πρώτου μέρους, μέ τίτλον «*Ἡ Διδασκαλία τῶν ἑτεροδόξων ἐκκλησιῶν*». Στήν 71^η σελίδα καταλήγοντας τήν ἀναφοράν του περί τῶν θέσεων τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καί Προτεσταντῶν ἐπί τῆς εἰς Ἄδου Κάθοδος τοῦ Χριστοῦ, μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι νεώτεροι θεολόγοι κυρίως Ἀγγλικοί «*στηρίζουσιν ἐπ' αὐτῆς «τὴν πλέον εὐρείαν χριστιανικήν ἐλπίδα» διά τῆς συσχετίσεως πρός τήν καθολικότητα τῆς*

χάριτος τοῦ Θεοῦ καί τό δυνατόν τῆς ἀναπτύξεως καί τελειώσεως τῶν ψυχῶν μετά θάνατον». Ἡ μνεία αὐτῆς τῆς θέσεως τῶν αἰρετικῶν, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι μετά τήν ἀποκρυστάλωσι τοῦ δόγματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ Προτεστάντες κινούμενοι ἐπί τῆς ἀχαλίνου ἐλευθερίας τοῦ θεολογικοῦ ἐδάφους των, ἔφεραν στό προσκήνιον τῆς χαλαροῦς καί ἐκοσμικευμένης εὐσέβειας τῶν ὁπαδῶν τους, θεωρίες τῆς πρωτοχριστιανικῆς ἀνανάπτυκτης θεολογικῶς Ἐκκλησίας, ὥστε νά φανοῦν σέ ὄλους ἀρεστοί, ὑποσχόμενοι, ὅτι οἱ πάντες Χριστιανοί κάθε δόγματος ἀλλά καί ἀλλόδοξοι ἔχουν δυνατότητα σωτηρίας μετά θάνατον.

4. Σαφέστερος ἔτι περισσότερον ἐπί τῶν ἀνωτέρω ὁ συγγραφεύς στήν 73^η ἀκροτελεύτιο τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ σελίδα, σημειώνει: *«Πάντως τό μεγαλύτερον μέρος τῶν νεωτέρων διαμαρτυρομένων ἐν γένει θεολόγων, ἀποδεχόμενον κατ' ἀρχάς τήν Κάθοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς τόν Ἄδην, χρησιμοποιοῖ ταύτην, ὡς ἐπί τό πολύ, ὡς γέφυραν συνάπτουσαν καί συνδέουσαν τόν κόσμον τῶν νεκρῶν μετά τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως, παρέχουσιν δηλαδή τό μέσον τῆς σωτηρίας πρός πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς μὴ λαμβάνοντας γνῶσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως κατὰ τήν ἐπίγειον ζωὴν των ἀπό τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ κόσμου τούτου καί παριστῶσαν τό διηνεκές ἐν τῷ Ἄδῃ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου...». Σᾶς ἐφιστῶ τήν προσοχή στήν ἐνδιαφέρουσα αὐτήν σημείωσις τοῦ συγγραφέως. Διά τῆς παρουσίας ἀναφορᾶς, ὁ καθηγητοῦ κ. Ἰ. Καρμίρη μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι στόν κύκλον τῶν «Ὁρθοδόξων» θεολόγων κυρίως Οἰκουμενιστῶν ἡ ἐσφαλμένη δοξασία αὐτή προήλθεν ἐκ τῶν Προτεστάντων!*

Τέλος, ἐν κατακλείδι τοῦ πονήματός του ὁ Ἰωάν. Καρμίρης σημειώνει: *«Ὡστε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀληθῶς καί πραγματικῶς διδάσκει, ὅτι πολλοί ἐκ τῶν πρό Χριστοῦ τελευτησάντων...μὴ υἰοθετήσασα τήν περί καθολικότητος τῆς σωτηρίας παλαιάν καί νέαν δοξασίαν. Πολλῶ δέ ἤττον δύναται νά υἰοθετήσῃ τήν περί ἐπαναλήψεων τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστοῦ καί μετά ταῦτα πρός τοὺς ἐν τῷ Ἄδῃ γνώμην νεωτέρων τινῶν θεολόγων. Κατά ταύτην δηλαδή, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐσχάτη μεγάλη κρίσις τοῦ Χριστοῦ θά εἶναι καθολική, ἔχουσα κατὰ λογικὴν ἀναγκαιότητα ὡς προϋπόθεσιν αὐτῆς τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου πρός πάντας τοὺς ὅπωςδήποτε μὴ ἀκούσαντες τοῦτο ἐπί τῆς γῆς, ἔπεται λογικῶς, ὅτι δεόν νά ἐπαναλαμβάνηται καί μετά ταῦτα τό κήρυγμα πρός τοὺς ἐν τῷ Ἄδῃ, τοὺς μὴ ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος καί ἐνοχῆς ἀκροασθέντας τούτου ἐπί τῆς γῆς. Εὐδηλον δ' ὅμως, ὅτι ὁ συλλογισμὸς οὗτος, ὁ δυνάμενος ἴσως νά εὕρῃ ἔρεισμα καί παρά τισι τῶν ἀρχαίων Πατέρων, ἐκδεχομένων ἤδη ἀπό τοῦ Ἑρμᾶ καί τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως συνέχισιν τοῦ κηρύγματος ἐν τῷ Ἄδῃ ὑπό τῶν Ἀποστόλων, οὐδαμοῦ τῆς ἀγίας Γραφῆς νά στηριχθῆ δύναται.».*

Καί παρὰ κάτω συμπληρώνει: *« Ἐνταῦθα τοῦτο μόνον δύναται νά λεχθῆ, ὅτι δηλαδή τό ἐν Ἄδῃ κήρυγμα ἀπαξ ἠλευθέρωσεν οὓς ἔκρινεν ἀξίους, οὐδέν θετικόν διδασκούσης τῆς ἀγίας Γραφῆς περί ἐνδεχομένης μετά ταῦτα προόδου καί ἐπιστροφῆς τῶν ψυχῶν ἐν τῷ Ἄδῃ. Ἐφ' ὅσον δέ περί πάντων τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων σιγῶσιν αἱ πηγαί τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἔλλειπει δέ ἐπίσημός τις ὀρθόδοξος ἀπόφανσις, ὀφείλομεν ν' ἀποφεύγωμεν πᾶσαν ἀπόπειραν διεισδύσεως εἰς τήν χώραν τοῦ ἀγνώστου δι' ἀνθρωπίνων συλλογισμῶν καί εἰκασιῶν...».*

Ταῦτα, ἐν συντομίᾳ ἢ ἀσθενῆς δυνατότητά μας ἔχει νά σημειώσῃ ἐπί τοῦ ἐρωτηθέντος θέματος. Ἐλπίζω νά συνετέλεσα στήν γαλήνευσιν τῶν πνευματικῶν ἀνησυχιῶν σας. Καλόν εἶναι νά παραμένωμεν εἰς ὅσα ἡ Ἐκκλησία ἔχει δογματίσει, πέραν δέ αὐτῶν ἅς ἐνθυμούμεθα τά λόγια τοῦ ἀνωτέρω συγγραφέως: *«Ἐφ' ὅσον δέ περί πάντων τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων σιγῶσιν αἱ πηγαί τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἔλλειπει δέ ἐπίσημός τις ὀρθόδοξος ἀπόφανσις, ὀφείλομεν ν' ἀποφεύγωμεν πᾶσαν ἀπόπειραν διεισδύσεως εἰς τήν χώραν τοῦ ἀγνώστου.».*

Μετ' εὐχῶν

+ Μητροπολίτης Χριστοφόρος